

СЪВРЕМЕННИ АСПЕКТИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПРИХОДИ ОТ ИЗДАДЕНИ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДОГОВОРИ

Надя Котева¹
e-mail: nadia.koteva@unwe.bg

Резюме

В настоящата статия се представят основните промени в отчитането на застрахователните приходи във връзка с издадените застрахователни договори. Поставя се акцент върху изискванията за представяне на застрахователните приходи в отчета за печалбите и загубите, които вследствие въвеждането на МСФО 17 „Застрахователни договори“ коренно се различават от изискванията на предшестващия го стандарт. Фокусът на изследването е насочен към новия момент за отделно представяне на застрахователните приходи от издадени застрахователни договори спрямо останалите приходи от дейността. Направен е сравнителен анализ на отчетността и представянето на застрахователните приходи от застрахователни договори с модела, приложим до влизането в сила на МСФО 17 „Застрахователни договори“.

Ключови думи: застрахователи, МСФО 17 „Застрахователни договори“, финансови отчети, счетоводство, приходи

JEL: M41, M40

Увод

Развитието на застрахователния сектор в световен мащаб налага появата на нови бизнес модели и застрахователни решения, водещи до големи трансформации в облика на счетоводството на застрахователните дружества. Съветът по Международни счетоводни стандарти (СМСС) дълго време работи по проект за преминаване към общоприети единни правила за финансово отчитане на застрахователната дейност. Като резултат от това през 2017 г. е публикуван МСФО 17 „Застрахователни договори“, който заменя МСФО 4 „Застрахователни договори“. Според първоначалните си текстове МСФО 17 „Застрахователни договори“ трябваше да е в сила за отчетни периоди, започващи на или след 01.01.2021 г., но предвид необходимостта от изменения, допълнения както и довеждане до съответствие с принципите на други основни стандарти, приложими в отчетността като МСФО 9 „Финансови

¹ Докторант, катедра „Счетоводство и анализ“, Финансово-счетоводен факултет, УНСС

инструменти“ и МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“, през 2020 г. определеният срок за влизането му в сила е отложен на 01.01.2023 г. МСФО 4 „Застрахователни договори“ беше междинна регулация над 15 години за застрахователните дружества, която позволяваше прилагането на различни счетоводни модели в рамките на отделните държави. С въвеждането на МСФО 17 „Застрахователни договори“ отчетните форми са синхронизирани, а българското законодателство вече е хармонизирано с европейското.

Целта на изследването е да представи базовите характеристики на приходите на застрахователите от издадените застрахователни договори и специфичните особености при презентирането им в отчета за печалбите или загубите, очертани през призмата на действащия в сектора МСФО 17 „Застрахователни договори“.

В тази връзка следва да се изяснят въпросите свързани с:

- икономическата същност на приходите на застрахователите;
- отделните елементи на застрахователните приходи съобразно избрания модел за оценка на застрахователните договори;
- анализа на основните изисквания за представяне на специфичните приходи от издадени застрахователни договори в отчета за печалбите или загубите.

Методологията и методиката на изследването се основават на системния подход с прилагане методите на анализа, обобщението, графичното онагледяване на достигнатите резултати.

Ограничения на изследването – проучените особености при счетоводно третиране на приходите от издадени застрахователни договори са ограничени върху дейността на застрахователите, упражняващи дейност по общото застраховане на територията на България.

Специфични особености на приходите от издадени застрахователни договори

Застрахователните дружества функционират в условията на динамично развиващ се застрахователен пазар. В стремежа си към завоюване на по-добри пазарни позиции, те се концентрират в предлагането на блага, отговарящи във все по-голяма степен на индивидуалните потребности на потребителите. Разширяването и усъвършенстването на застрахователната защита паралелно с качеството на предлаганите продукти и услуги са с водещо значение за ползвателите на застрахователни продукти и услуги.

Нарастващата конкуренция оказва дълбоко въздействие върху пазарната мощ на застрахователите. По-гъвкавите от тях непрестанно се стремят към повишаване на пазарния си дял чрез иновативни застрахователни решения

и растеж в нови целеви пазарни сегменти. В този смисъл, водени от непрекъснатия си устрем да задоволят максимално нуждите на потребителите, застрахователните дружества следват пазарните тенденции за продуктово разнообразие. Може да се каже, че това е благоприятна възможност за постигане на желаните стойности на приходите от продажби, която обаче може да усложни мениджмънта на предприятието в постигане на поставените стратегически цели.

Чрез анализирането на пазарните показатели се установяват позициите на застрахователното дружество по отделни продукти и пазари, както и записаните в тази връзка приходи от продажби. Стойностите на тези показатели следва да интерпретират пред ръководните органи равнището на рентабилност на приходите от продажби, а от гледище на собствениците – желаният ефект е превес на приходите спрямо разходите с цел реализиране на печалба, респективно нейното нарастване в бъдеще.

Информацията за приходите и разходите заема централно място в посоката за бъдещо развитие на застрахователното дружество. В този аспект е удачно да изтъкнем, че „разграничението между позициите на приходите и разходите и комбинирането им по различни начини позволява да се дадат оценки за резултатите от дейността“ (Божков, 2019, с. 20).

Измерването на постигнатите резултати през отчетния период се създава чрез отразяване на потоците за движението и измененията на ресурсите при осъществяването на дейността на застрахователните дружества. Една част от тези потоци е свързана с увеличаване на икономическата им изгода, която формира приходите, реализирани през конкретния период.

Приходите са в основата на нормалното функциониране на застрахователното дружество. Именно те са израз на паричните постъпления от осъществяваната дейност по застраховане. Размерът на приходите зависи от обема на сключените застрахователни договори и се обуславя от различни показатели като брой застрахователни договори, мащаб на застрахователната съвкупност.

В специализираната счетоводна литература приходите на предприятието се определят като увеличаване на икономическата му изгода за съответен отчетен период в резултат на извършените продажби, които имат обичаен, повтарящ се и непрекъснат характер (Стоянов, Михайлова и Начкова, 2009, с. 37). Важно е да споменем, че при издаването на застрахователен договор, в общо дължимата сума по договора се включват и суми, събрани от името на трети страни като данък върху застрахователните премии и вноски за гаранционния фонд. Следва да се има предвид, че тези суми по никакъв начин не участват във формирането на приходите през периода.

В съвременното теоретично познание за естеството на приходите е изведена дефиницията, че приходите са изменения, породени от стопански операции и събития, които водят до увеличение на активи или намаление на пасиви (Стоянов, Савова и Николова, 2021, с. 47). Измененията на активите, пасивите, собствения капитал, приходите и разходите следва да се изучават взаимосвързано имайки предвид, че те представят ефектите от обичайни стопански операции с въздействие върху имущественото и финансово състояние на предприятието (Савова, 2019, с. 112).

В Концептуалната рамка за финансово отчитане от 2018 г. приходите се дефинират като увеличение на икономическите изгоди през счетоводния период под формата на входящи потоци или увеличение на активи или намаление на пасиви, които водят до увеличение на собствения капитал, различно от това, свързано с вноски от участниците в собствения капитал.

Идентична е формулировката за приходи в МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“ и в отменения МСС 18 „Приходи“.

Присъщото за застрахователния сектор счетоводно законодателство, като част от развитието на нормативната уредба на Р България в годините на преход (Башева и Пожаревска, 2022, с. 42) прилага от 2023 г. МСФО 17 „Застрахователни договори“, приет с Регламент (ЕС) № 2021/2036. В съдържанието му, както и в действащия преди него МСФО 4 „Застрахователни договори“, не е посочено изрично определение за приходите на застрахователите. Най-общо идентифицирането на приходите е съобразно възприетата рамка за отчитането им, базирана на Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО) и Международните счетоводни стандарти (МСС).

Стъпвайки върху примерния национален сметкоплан, в индивидуалния сметкоплан на застрахователното дружество се създава синтетично и аналитично отчитане на приходите, чиято организация е съобразена с обема, структурата и спецификата на дейността. Използват се операционните сметки от раздел 7 „Сметки за приходи“. Сметките са пасивни, кредитират се при начисляване на приходите и се дебитират при приключването им в края на отчетния период.

В специализираната литература, съществено място заемат въпросите, свързани с отчитането на приходите в резултат на осъществената дейност. Прямо характерната за МСФО 4 „Застрахователни договори“ класификация, приходите се диференцират в следните групи:

1. Приходи от застрахователна дейност – към тях спадат приходите от пряко застраховане, от пасивно презастраховане и от активно презастраховане.
2. Приходи от инвестиционна дейност – към тях спадат приходи от сделки с финансови активи и инструменти, приходи от сделки с инвес-

тиционни имоти, приходи от промяна в справедливите стойности на финансовите активи, инструменти и инвестиционни имоти, приходи от лихви, приходи от съучастия, приходи от такси.

3. Други приходи – към тях спадат приходи от необичайни или еднократни продажби на активи, като в случаите на подмяна на сгради, транспортни средства, други дълготрайни материални активи (Миланова-Цончева, Начкова и Маврудиев, 2018, с. 101).

МСФО 17 „Застрахователни договори“ по сходен с МСФО 4 „Застрахователни договори“ начин идентифицира приходите на застрахователите. Ключов аспект е промяната в модела на представяне и отчитане на застрахователните договори, който доведе до признаване на приходи на стойности, различни от предходната практика (Филипова, 2021, с. 323). Новият стандарт се фокусира върху признаването, оценяването и представянето на застрахователните договори, както и в създаването на счетоводни модели за отчитането на застрахователните договори (Dahiyat and Owais, 2021, p. 582).

Ето защо в контекста на настоящата статия, изследваните особености при счетоводното отчитане на приходите ще бъдат ограничени в областта на приходите от преки застрахователни операции.

Застрахователната премия – главен източник на приходи от издадени застрахователни договори

Основна част от приходите на застрахователните дружества за съответния отчетен период постъпват от обичайната им дейност – пряко застраховане. Те се реализират чрез получаването на спечелените застрахователни премии, дължими от застраховащите лица, а размерът им зависи от количеството сключени застрахователни договори.

Важен аспект, който представлява специален интерес в настоящето изследване са особеностите, свързани със застрахователната премия. Застрахователната премия е основен компонент на всяка застраховка. Тя е цената на застраховката, възнаграждението, което застрахованият дължи на застрахователя за това, че е поел застрахователната закрила на определени имуществени и неимуществени блага (Голева, 2000, с. 171). Задължението на застрахователя за изплащане на застрахователно обезщетение се активира след заплащане на застрахователната премия или на първата разсрочена вноска по нея (Кодекс за застраховането). Специфична особеност е, че при осъществяването на продажбата и сключването на застрахователния договор, размерът на застрахователната премия не се договаря свободно, а се определя едностранно от застрахователя, независимо от вида на застрахователния продукт. Застрахователната премия трябва да бъде в размер, който

е достатъчен да покрие застрахователния риск и всички аквизиционни и административни разходи по сключване и обслужване на застрахователния договор.

Удачно е да споменем, че за разлика от други стопански сектори, в застрахователната практика документирането на приходите се осъществява чрез специфичния документ застрахователна полица. Тя възприема качеството на първичен счетоводен документ, в който се съдържа размера на застрахователната премия, дължима за периода на застрахователно покритие.

Докато се прилагаше МСФО 4 „Застрахователни договори“ застрахователите признаваха като приход brutни премии по застрахователни договори. Признаването като приход е на база сумата, дължима от застраховащите лица за целия застрахователен период, която застрахователят има право да получи по силата на сключени през отчетния период застрахователни договори, включително и в случаите, когато застрахователният период обхваща изцяло или отчасти следващ отчетен период (Наредба № 53). Brutните начислени (записани) премии включват признатите като приход премии по застрахователни договори от пряко застраховане и активно презастраховане, намалени с върнатите премии и отписаните вземания по предсрочно прекратени договори, сключени през отчетния период (Наредба № 53). Всички приходи, признати през отчетния период, участват във формирането на финансовия резултат.

Фундаменталната промяна е, че съгласно разпоредбите на МСФО 17 „Застрахователни договори“ приходите от застрахователни договори не са равни на приходите от brutни записани премии. Застрахователният договор може да съдържа един или повече компоненти, които са в обхвата на друг стандарт (Стоянов, 2017, с. 5). По-конкретно Стандартът поставя изискване за разделяне на застрахователните договори на отделни компоненти като разграничава три различни компонента. Инвестиционната част от застрахователния договор се отчита с прилагането на МСФО 9 „Финансови инструменти“, частта отнасяща се за разграничима незастрахователна услуга се отчита с прилагането на МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“, а остатъчният застрахователен договор се отчита с прилагането на МСФО 17 „Застрахователни договори“. Ето защо резултатът от прилагането на тази разпоредба води до прякото намаление на приходите от издадени застрахователни договори.

След като компонентите от застрахователния договор са разделени, за целите на оценяването, признаването и оповестяването, договорите се агрегират в три хомогенни групи, а именно: обременяващи (губещи), печеливши (не е налице значителна възможност да станат обременяващи) и група от останалите договори. Прилагайки МСФО 17 „Застрахователни договори“,

застрахователните приходи представят предоставянето на услуги, произтичащи от групата застрахователни договори в размер, който отразява възнаграждението, на което застрахователя очаква да има право в замяна на въпросните услуги. В застрахователните приходи и разходите по застрахователни услуги, които са представени в отчета за печалбата или загубата, не се включват инвестиционни компоненти. С това се постига изискването за отделно представяне на финансовия резултат от застрахователна дейност и финансовия резултат от инвестиционна дейност.

На база проучените характеристики на застрахователната премия като основен източник на приходи, е важно да се посочат основните различия между особеностите при признаване на приходите от издадени застрахователни договори спрямо предходните и действащите регулации. Затова е направено конкретно разграничение между тях, което е представено нагледно в следващата таблица.

Таблица 1: Признаване на приходи от издадени застрахователни договори по МСФО 4 и по МСФО 17

МСФО 4	МСФО 17
-	<i>Отделяне на компоненти от застрахователен договор</i>
<i>Брутни начислени (записани) премии по линии бизнес</i>	<i>Определяне на портфейли от застрахователни договори</i>
<i>Отделно за всеки застрахователен договор</i>	<i>Агрегиране на групи застрахователни договори</i>
	→ Обременяващи (губещи) → Печеливши (без значителна възможност да станат обременяващи) → Група от останалите договори в портфейла (ако има такива)
-	<i>Избор на подход за оценка на застрахователните договори</i>
	→ Общ модел → Подход на разпределение на премиите → Модел на вариращите възнаграждения
	Оценка на елементите, съдържащи се в подходите

Източник: Собствено проучване

Разграниченията, посочени в таблицата ясно показват, че действащите изисквания са ориентирани към задълбочено отразяване на приходите от реализацията на застрахователните продукти, насочени са към систематично изучаване на икономическата им същност. Изчисленията съдържат сложни взаимодействия имайки предвид, че в основата им стои оценяването на отделните елементи с фокус установяване на рентабилността на сключените застрахователни договори.

Характеристика на елементите на приходите от издадени застрахователни договори според модела за оценка

Стандартът предвижда избор на модел за оценяване на групите застрахователни договори между общ модел, подход на разпределение на премиите и модел на вариращите възнаграждения. Моделът на вариращите възнаграждения обичайно е приложим за застрахователни дружества, упражняващи дейност по животозастраховане. В този смисъл за целите на настоящата статия прилагането на този подход не е предмет на задълбочено проучване.

При първоначалното признаване се оценява дадена група от застрахователни договори по общата стойност на паричните потоци за изпълнение и маржа на договорената услуга. Именно тези два елемента са в основата на прилагането на общия модел.

Маржът на договорената услуга е напълно нов момент в застраховането. Стандартът дефинира маржът на договорената услуга като компонент на балансовата стойност на актива или пасива за група от застрахователни договори, представляващ незаработената печалба, която застрахователят ще признава, когато предоставя услуги по застрахователен договор в бъдеще по включените в групата застрахователни договори. Тази сума няма да бъде призната първоначално в отчета за печалбите или загубите, а ще бъде освобождавана постепенно през периода на действие на договора, за да бъдат очакваните печалби добре разпределени (Стоянов, 2022, с. 3). В този смисъл изчислението на маржа на договорената услуга се осъществява в две направления – при първоначално признаване и при последващо оценяване.

Акумулираната сума в стойността на маржа за групата договори се освобождава като част от застрахователния приход през отчетния период като по този начин оказва пряко влияние върху печалбата. След датата на първоначално признаване застрахователите трябва да оценяват маржа към края на всеки отчетен период, за да се достигне до действителния размер на печалбата от тази група договори за конкретния период. Изчисленията при последващото оценяване се извършват до изтичане на периода на застрахователното покритие на всеки договор.

Освобождаването на маржа за договорената услуга през периода на покритие се извършва на база идентифициране на единиците с покритие в рамките на групата. Броят на единиците с покритие в дадена група представлява количеството на услугите по застрахователен договор, предоставени на застрахованите лица по договорите в групата. Броят на единиците с покритие се определя, отчитайки за всеки договор, размера на предоставеното застрахователно покритие по силата на договора и очакваната продължителност на покритие (PwC, 2020, с. 51). Маржа на договорената услуга в края на отчетния период се разпределя поравно за всяка единица с покритие, което се предоставя през текущия период и за което се очаква, че ще се предоставя в бъдеще. Оценката на единиците за покритие в групата трябва да гарантира, че освобождаването на маржа на договорената услуга е в съответствие с начина, по който се предоставят услугите (Lindholm, Lindskog and Palmborg, 2020, p. 11). Финално разпределената сума към единиците с покритие за текущия период се признава в отчета за печалбите или загубите.

При първоначалното признаване сумата на маржа за договорно обслужване не може да бъде с отрицателна стойност, но може да бъде с нулева такава. В случай, че при изчисленията се получи отрицателен резултат това ще означава, че агрегираната група от застрахователни договори следва да се класифицира като обременяваща (губеша). Отрицателната стойност се признава като загуба от обременяващите договори и се представя директно в отчета за печалбите или загубите като разход за текущия период.

Оценяването на елементите на паричните потоци за изпълнение се извършва по отделно за всеки елемент при първоначалното им признаване. Последваща оценка на паричните потоци за изпълнение се извършва към края на всеки отчетен период. Трите елемента, които се разглеждат взаимосвързано и са част от изчислението на паричните потоци за изпълнение на група застрахователни договори, са представени във фигура 1 „Оценяване на паричните потоци за изпълнение при първоначално признаване на група от застрахователни договори“.

Източник: МСФО 17 „Застрахователни договори“

Фигура 1: Оценяване на паричните потоци за изпълнение при първоначално признаване на група от застрахователни договори

Най-общо разбирането за паричните потоци за изпълнение се свежда до претеглената спрямо вероятността средна стойност на паричните потоци, отнасящи се до застрахователния договор, дисконтирани към текущ период и коригирани за нефинансов риск. Стандартът изисква изрична калкулация на допустимите граници на застрахователния риск като стойностите на този елемент са известени с наименованието корекция за риск (Winkler and Kansal, 2020, p. 2).

Приблизителните оценки на бъдещите парични потоци следва да отразяват условия и допускания за бъдещето, съществуващи към датата на оценка. В оценяването на група от застрахователни договори участват всички бъдещи парични потоци, попадащи в рамките на всеки договор от групата. За да бъдат в рамката на застрахователния договор, паричните потоци следва да възникват през периода, в който застраховащите лица са задължени да плащат застрахователни премии, а застрахователното дружество има задължението да предоставя на застрахованите лица застрахователно покритие. Когато попадат във времевите параметри, към тях се включват различни видове парични потоци, отнасящи се директно към изпълнението на застрахователния договор, като застрахователни премии и свързаните с тях плащания, парични потоци, свързани с аквизиция, разходи за обслужване на застрахователни договори, в т.ч. и комисионни възнаграждения на застрахователни посредници, разходи за обработка на застрахователни претенции, щети и обезщетения, включително предявени, но неизплатени щети, въз-

никнали, но непредявени щети и бъдещи щети, очаквани да възникнат в рамките на договора (PwC, 2020, с. 28). Понятието парични потоци за аквизиция включва разходи, попадащи във времевата рамка на застрахователния договор, които произтичат от продажбата, издаването и влизането в сила на група застрахователни договори. Парични потоци, които не попадат във времевите параметри на договора, не са част от изчисленията.

Застрахователите коригират приблизителните оценки на бъдещите парични потоци, за да се отрази стойността на парите във времето и финансовите рискове, свързани с тези парични потоци, доколкото тези финансови рискове не са включени в приблизителните оценки на паричните потоци. В стандарта са посочени изискванията към дисконтовите проценти. Прилаганите дисконтови проценти трябва да отразяват стойността на парите във времето, характеристиките на паричните потоци и ликвидността на застрахователните договори. Лихвените проценти трябва да съответстват на наблюдаемите текущи пазарни цени на финансовите инструменти с парични потоци, отнасящи се до времевите параметри, валутата и ликвидността и изключващи ефектите на факторите, които оказват влияние върху наблюдаемите пазарни цени.

Корекцията за риск по отношение на нефинансовия риск се дефинира като изискваната компенсация за това, че застрахователното дружество понася несигурността по отношение на сумата и времевите параметри на паричните потоци, която възниква от нефинансов риск в хода на изпълнение на застрахователен договор. Нефинансовите рискове включват рискове като риск от предсрочно прекратяване на застрахователния договор, смъртност, преживяване. Стандартът не съдържа конкретни техники за изчисляване на корекцията за риск, но съдържа изискване резултатите да отразяват степента на несигурност и риск, произтичащи от застрахователните договори. Очакваните промени в оценката, касаещи текущия отчетен период се признават като приход.

Съществена промяна, свързана с горепосочените суми за щети и обезщетения е, че по МСФО 17 „Застрахователни договори“ те се отчитат съгласно специфична категория отчетни обекти. Стандартът въвежда елементите Пасив за остатъчно покритие и Пасив за възникнали щети. Най-общо Пасивът за възникнали щети се изчислява на база изтеклия риск за периода от началото на застрахователния договор до датата на отчетния период, а пасивът за остатъчно покритие се изчислява на база неизтеклия риск за периода от отчетната дата до датата на изтичане на застрахователния договор. Уместно е да отбележим, че пасива за остатъчно покритие за група застрахователни договори може да се оценява спрямо общия модел и спрямо подхода на разпределение на премиите докато пасива за възникнали щети се оценява

спрямо общия модел. По отношение на представянето им в отчета за печалбите или загубите, измененията в пасива за възникнали щети през текущия период се презентират като разход по застрахователни услуги. В частта с приходите от издадени застрахователни договори не се съдържат изрични позиции във връзка с двата елемента.

Подходът за разпределение на премиите е приложим най-вече за застрахователни дружества, упражняващи дейност по общо застраховане. Това е опростен модел за оценка на краткосрочни договори с период на застрахователно покритие една година или по-кратък, каквито срокове са присъщи на сключените договори в общо застраховане. Една от причините, поради която този подход се определя като опростен е, че застрахователите не трябва да прилагат дисконтиране при изчисляване на задължението за оставащо покритие (Mignolet, 2017, p. 10).

При този метод се оценява пасива за остатъчно покритие на група застрахователни договори, който измества необходимостта от изчисление на марж на договорената услуга. С други думи при този подход показателите марж на договорената услуга, както и корекция за нефинансов риск не са приложими.

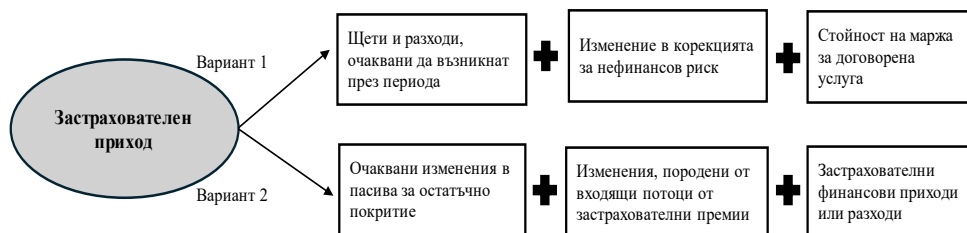
Стойността, призната в отчета за печалбите или загубите, представляваща предоставянето на услуги по застрахователния договор през текущия период, е застрахователния приход. Застрахователите следва да разпределят очакваната застрахователна премия и да я представят на база изминало време или на база очаквания бъдещ момент на възникналите разходи по застрахователни услуги, свързани с обслужването на застрахователния договор.

При прилагането на подхода на разпределение на премиите от застрахователите не се изисква да коригират паричните потоци за изпълнение за времевата стойност на парите и други финансови рискове, за да изчислят компонента на загуба за обременителни договори. Както беше изяснено по-горе, загубата от обременителни договори се признава веднага в периода на възникване в отчета за печалбите или загубите.

Ключов момент е, че загубата се оценява като разлика между паричните потоци за изпълнение, отнасящи се до остатъчното покритие на групата застрахователни договори, оценена чрез общия модел и пасива за остатъчно покритие, оценен чрез подхода на разпределение на премиите. Застрахователни дружества, които прилагат този подход и нямат обременяващи договори не прилагат общия модел, за да оценят пасива за остатъчно покритие. Независимо от това обаче, ако възникне губеща група от застрахователни договори, то те следва да могат да приложат общия модел за оценка вместо подхода на разпределение на премиите.

Стандартът дава възможност да бъдат приложени два начина на изчисление на застрахователния приход за конкретен отчетен период като резулта-

тът, който се генерира и при двата варианта, трябва да е един и същи. Стойността на застрахователния приход се получава като се сумират стойностите на анализиранияте компоненти, обобщени в следващата схема (фигура 2: Стойност на застрахователния приход).

Източник: Адаптирано по РwC (2020).

Фигура 2: Стойност на застрахователния приход

Независимо, че подходът на вариращите възнаграждения не е предмет на анализ в настоящото изследване, важно е да подчертаем, че двата метода за изчисление са приложими и за него и за общия модел на оценка.

И при двата варианта на изчисление застрахователните аквизиционни парични потоци се разпределят на база изтеклото време от периода на застрахователното покритие. Разпределената сума към всеки отчетен период се съдържа в застрахователния приход и в разходите по застрахователни услуги. Приходът вече се признава в различни отчетни периоди.

На база извършения анализ може да се каже, че проблемът с управлението на приходите е с особена важност в контекста на действащите регулации. Настоящото изложение потвърждава тяхната важност не само като основа за измерване на финансовите резултати от дейността, а и като подходящ инструмент за анализирането на потенциалните ефекти върху бизнес процесите и застрахователните операции.

МСФО 17 „Застрахователни договори“ следва тенденцията за въвеждане на мащабни изисквания към отчетността на застрахователите, които могат да бъдат окачествени като сложни. Подобно на Платежоспособност II въвеждането на Стандарта наложи значителни промени в изискванията към информационните системи, данните, процесите и актюерските модели. Това налага професионално надграждане на компетенциите в счетоводната професия (Фесчиян и Христов, 2021, с. 12). Ето защо променящата се икономическа действителност в страната ни, предполага необходимостта от въвеждане на нови форми на вътрешнофирмена гъвкавост, която успешно да се приспособява към динамичните пазарни условия.

Заклучение

Приходите от продажба на застрахователни продукти и услуги са ключов фактор за пазарното позициониране на застрахователното дружество. Имайки предвид, че подходите за оценка на застрахователните договори са с фокус пазарните оценки, застрахователите имат благотворна опорна точка за разработването на техники и модели за изчисления в съответствие с бизнес намеренията си.

От направеното изследване за специфичните особености на приходите от издадени застрахователни договори могат да се очертаят следните изводи:

- Представянето на застрахователните приходи от издадени застрахователни договори в отчета за печалбите или загубите предоставя по-подробни данни за финансовите показатели, необходими на заинтересованите потребители. По-конкретно стойностите на маржа за договорената услуга са източник на детайлна информация за разпределянето на очакваната печалба от застрахователните договори през периода на тяхното действие.
- Една от разпоредбите на Стандарта изисква застрахователите да изчисляват стойността на бъдещите парични потоци за изпълнение. В този аспект корекцията за риск по отношение на нефинансовия риск се очертава като значим компонент в групите застрахователни договори. Тя трябва да бъде изчислена посредством техника, която ясно отразява нивото на увереност за нейното определяне, основавайки се на покритите рискове, включени в застрахователните договори.
- Признатия през отчетния период застрахователен приход се влияе от щетите и разходите за застрахователни обезщетения, които се очаква да възникнат през текущия период. В по-тесен смисъл, измененията през текущия период, отнасящи се до предишни услуги не участват във формирането на прихода за периода, а се отнасят в пасива за възникнали щети. Затова важен момент за тяхното отчитане е коректното им идентифициране в процесите по ликвидация на щетите.

Използвана литература

Асоциация на българските застрахователи. (2024). Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд, обн. ДВ, бр. 6 от 19.01.2017 г. (Asotsiatsia na balgarskite zastrahovateli, 2024, Naredba № 53 ot 23.12.2016 g. za iziskvaniyata kam otchetnostta, otsenkata na aktivite i pasivite i obrazuvaneto na tehniceskite rezervi na zastrahovatelite, prezastrahovatelite

- i Garantsionnia fond, obn. DV, br. 6 ot 19.01.2017 g.), available at: http://www.abz.bg/public/uploads/files/naredba-53-4.01.2019-obnarodvana-dv_final.pdf (accessed 19.04.2024)
- Башева, С., Пожаревска, Р. (2022). Нормативна уредба на счетоводството в Република България в годините на преход, Научни трудове на УНСС – Том 4/2022, ИК – УНСС, DOI: <https://doi.org/10.37075/RP.2022.4.03>. (Basheva, S., Pozharevska, R., 2022, Normativna uredba na schetovodstvoto v Republika Bulgaria v godinite na prehod, Nauchni trudove na UNSS – Tom 4/2022, IK – UNSS), available at: <https://www.unwe.bg/doi/researchpapers/2022.4/RP.2022.4.03.pdf>
- Божков, В. (2019). Елементите на финансовия отчет по МСФО – характеристика и връзки между тях в процеса на признаването им, Е-списание ИДЕС, бр. 02/2019, година XXIII. (Bozhkov, V., 2019, Elementite na finansovia otchet po MSFO – harakteristika i vrazki mezhdu tyah v protsesa na priznavaneto im, E-spisanie IDES, br. 02/2019, godina XXIII).
- Голева, П. (2000), Застрахователно и презастрахователно право, СИБИ, София. (Goleva, P., 2000, Zastrahovatelno i prezastrahovatelno pravo, SIBI, Sofia).
- Кодекс за застраховането. // Обн. ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г., (Kodeks za zastrahovaneto, obn. DV, br. 102 ot 29.12.2015 g., v sila ot 01.01.2016 g.), available at: <https://www.fsc.bg/> (accessed 10.01.2024)
- IFRS Foundation. (2018). Концептуална рамка за финансово отчитане. (IFRS Foundation, 2018, Kontseptualna ramka za finansovo otchitane), available at: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/framework.pdf> (accessed 10.01.2024)
- Комисия за финансов надзор. (2024). Заповед № 988 от 16.12.2022 г. на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, утвърждаваща образци на справки и приложения по чл. 126, ал. 1 от КЗ. (Komisia za finansov nadzor, 2024, Zapoved № 988 ot 16.12.2022 g. na zamestnik-predsedatelya na KFN, rakovodesht upravlenie „Zastrahovatelnen nadzor“, utvarzhavashta obraztsi na spravki i prilozhenia po chl. 126, al. 1 ot KZ), available at: <https://www.fsc.bg/> (accessed on 10.01.2024)
- Международен счетоводен стандарт (МСС) 18 Приходи. (Mezhdunaroden schetovoden standart (MSS) 18 Prihodi), available at: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/MSS18.pdf> (accessed 19.04.2024)
- Миланова-Цончева, Е., Начкова, М., Маврудиев, Х. (2018). Счетоводство на застрахователите и осигурителите, Издателски комплекс – УНСС, София. (Milanova-Tsoncheva, E., Nachkova, M., Mavrudiev, H., 2018, Schetovodstvo na zastrahovatelite i osiguritelite, Izdatelski kompleks – UNSS, Sofia).

- Савова, К. (2019). Проф. Димитър Добрев – за принципната основа на счетоводството, Икономически и социални алтернативи, бр. 3, с. 108-116. (Savova, K., 2019, Prof. Dimitar Dobrev – on the Basic Accounting Principles, Ikonomiceski I Sotsialni Alternativi, issue 3, s. 108-116), available at: https://www.unwe.bg/uploads/Alternatives/10_ISA_br3_2019.pdf
- Стоянов, Г. (2017). Новият стандарт в застраховането, Е-списание ИДЕС, бр. 03/2017, година XXI, (Stoyanov, G., 2017, Noviyat standart v zastrahovaneto, E-spisanie IDES, br. 03/2017, godina XXI), available at: <https://www.ides.bg/media/1465/03-2017-georgi-stoyanov.pdf>
- Стоянов, Г. (2022). Марж на договорената услуга в съответствие с МСФО 17 Застрахователни договори, Е-списание ИДЕС, бр. 03/2022, година XXVI, (Stoyanov, G., 2022, Marzh na dogovorenata usluga v saotvetstvie s MSFO 17 Zastrahovatelni dogovori, E-spisanie IDES, br. 03/2022, godina XXVI), available at: <https://www.ides.bg/media/2005/03-2022-georgi-stoyanov.pdf>
- Стоянов, С., Михайлова, М., Начкова, М. (2009). Счетоводство на застрахователите, УИ Стопанство, София. (Stoyanov, S., Mihaylova, M., Nachkova, M., 2009, Schetovodstvo na zastrahovatelite, UI Stopanstvo, Sofia).
- Стоянов, С., Савова, К., Николова, Н. (2021). Обща теория на счетоводството, Издателски комплекс – УНСС, София. (Stoyanov, S., Savova, K., Nikolova, N., 2021, Obshta teoria na schetovodstvoto, Izdatelski kompleks – UNSS, Sofia).
- Фесчиан, Д., Христов, В. (2021). За съхраняването на счетоводната професия чрез отстояване на компетенции, почтеност и професионализъм, Е-списание ИДЕС, бр. 01/2021, година XXV, (Feschiyan D., Hristov, V., 2021, Za sahranyavaneto na schetovodnata profesia chrez otstoyavane na kompetentsii, pochtenost i profesionalizam, E-spisanie IDES, br. 01/2021, godina XXV), available at: <https://www.ides.bg/media/1823/01-2021-d-feschiyan-v-hristov.pdf>
- Филипова, А., Стоянов, С., Савова, К., Николова, Н., Башев, Я., Василева, Г. (2021). Вариативни подходи на третиране на финансовите отчети – оценки, представяне, превенции на измами, Колективна монография, Издателски комплекс – УНСС, София. (Filipova, A., Stoyanov, S., Savova, K., Nikolova, N., Bashev, Y., Vasileva, G., 2021, Variativni podhodi na tretirane na finansovite otcheti – otsenki, predstavyane, preventsii na izmami, Kolektivna monografia, Izdatelski kompleks – UNSS, Sofia).
- Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 3 ноември 2008 година за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, Официален вестник на Европейския съюз, бр. L320/1 от 29.11.2008 г., (Reglament (EO) № 1126/2008 na Komisiyata ot 3 noemvri 2008 godina za priemane na nyakoi mezhdunarodni schetovodni standarti v saotvetstvie s

- Reglament (EO) № 1606/2002 na Evropeyskia parlament i na Saveta, Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, br. L320/1 ot 29.11.2008 g.), available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:32008R1126>
- Регламент (ЕС) 2016/1905 на Комисията от 22 септември 2016 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, във връзка с Международен стандарт за финансово отчитане 15, Официален вестник на Европейския съюз, бр. L295/19 от 29.10.2016 г., (Reglament (ES) 2016/1905 na Komisiyata ot 22 septemvri 2016 godina za izmenenie na Reglament (EO) № 1126/2008 za priemane na nyakoi mezhhdunarodni schetovodni standarti v saotvetstvie s Reglament (EO) № 1606/2002 na Evropeyskia parlament i na Saveta, vav vrazka s Mezhdunaroden standart za finansovo otchitane 15, Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, br. L295/19 ot 29.10.2016 g.), available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32016R1905>
- Регламент (ЕС) 2016/2067 на Комисията от 22 ноември 2016 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, във връзка с Международен стандарт за финансово отчитане 9, Официален вестник на Европейския съюз, бр. L323/1 от 29.11.2016 г. (Reglament (ES) 2016/2067 na Komisiyata ot 22 noemvri 2016 godina za izmenenie na Reglament (EO) № 1126/2008 za priemane na nyakoi mezhhdunarodni schetovodni standarti v saotvetstvie s Reglament (EO) № 1606/2002 na Evropeyskia parlament i na Saveta, vav vrazka s Mezhdunaroden standart za finansovo otchitane 9, Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, br. L323/1 ot 29.11.2016 g.), available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32016R2067>
- Регламент (ЕС) 2018/498 на Комисията от 22 март 2018 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, във връзка с изменения на Международен стандарт за финансово отчитане 9, Официален вестник на Европейския съюз, бр. L82/3 от 26.3.2018 г. (Reglament (ES) 2018/498 na Komisiyata ot 22 mart 2018 godina za izmenenie na Reglament (EO) № 1126/2008 za priemane na nyakoi mezhhdunarodni schetovodni standarti v saotvetstvie s Reglament (EO) № 1606/2002 na Evropeyskia parlament i na Saveta, vav vrazka s izmenenia na Mezhdunaroden standart za finansovo otchitane 9, Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, br. L82/3 ot 26.3.2018 g.), available at <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/498/oj?locale=bg>

- Регламент (ЕС) 2021/2036 на Комисията от 19 ноември 2021 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1126/2008 за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, във връзка с Международен стандарт за финансово отчитане 17, Официален вестник на Европейския съюз, бр. L416/3 от 23.11.2021 г. (Reglament (ES) 2021/2036 na Komisiyata ot 19 noemvri 2021 godina za izmenenie na Reglament (EO) № 1126/2008 za priemane na nyakoi mezhhdunarodni schetovodni standarti v saotvetstvie s Reglament (EO) № 1606/2002 na Evropeyskia parlament i na Saveta, vav vrazka s Mezhdunaroden standart za finansovo otchitane 17, Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, br. L416/3 ot 23.11.2021 g.), available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32021R2036>
- Dahiyat, A., Owais, W. (2021). The expected impact of applying IFRS (17) insurance contracts on the quality of financial reports – Accounting 7, pp. 581-590, available at: <https://www.researchgate.net/publication/348378523>
- Lindholm, M., Linskog, F., Palmborg, L. (2020). Financial Position and Performance in IFRS 17 – SSRN, available at: <https://ssrn.com/abstract=3567745>
- Mignolet, F. (2017). A study on the expected impact of IFRS 17 on the transparency of financial statements of insurance companies – HEC-Ecole de gestion de l'Universite de Liege, available at: <https://matheo.uliege.be/handle/2268.2/2782>
- Winkler, M., Kansal, S. (2020). Actuarial Challenges and IFRS 17 – SSRN, available at: <https://ssrn.com/abstract=3670808>
- PricewaterhouseCoopers (PwC). (2020). МСФО 17 В детайли. (PwC 2020, MSFO 17 V detayli).

CONTEMPORARY ASPECTS OF INSURANCE REVENUE FROM ISSUED INSURANCE CONTRACTS

Nadya Koteva, PhD Candidate
Department of Accountancy and Analysis
Finance and Accountancy Faculty
University of National and World Economy
e-mail: nadia.koteva@unwe.bg

Abstract

This article presents the main changes in the reporting of insurance revenue in connection with issued insurance contracts. Emphasis is placed on insurance revenue in the statement of profits and losses, which, as a result of the introduction of IFRS 17 “Insurance contracts”, fundamentally differ from the requirements of the previous standard. The focus of the study is directed to the new moment for separate presentation of the insurance revenue from issued insurance contracts compared to the other revenue from the activity. A comparative analysis of the reporting and presentation of insurance revenue from insurance contracts with the model applicable until the entry into force of IFRS 17 “Insurance contracts” was made.

Keywords: insurers, IFRS 17 “Insurance contract”, financial reports, accounting, revenue

JEL: M41, M40